

Textus: Bír 8, 22-35: „Ezután azt mondták az izráéliek Gedeonnak: Uralkodj rajtunk te, aztán a fiad és az unokád is, mert megszabadítottál bennünket Midján kezéből! De Gedeon így válaszolt nekik: Én nem uralkodom rajtatok, és nem fog uralkodni rajtatok a fiam sem. Az Úr uralkodjék rajtatok! Majd ezt mondta nekik Gedeon: Csak egyet kérek tőletek: adjátok nekem mindenki a függőket, amelyeket zsákmányolt! Azok ugyanis aranyfüggőket viseltek, mivel izmaeliek voltak. Ők így feleltek: Örömet odaadjuk. Leterítettek egy felsőruhát, és arra dobta mindenki a zsákmányolt függőket. Az elkért aranyfüggők súlya ezerhétszáz aranysekel volt azokon a holdacskákon, fülbevalókon és bíbor ruhákon kívül, amelyeket Midján királyai viseltek, meg a láncokon kívül, amelyek a tevéik nyakában voltak. Gedeon csináltatott ezekből egy éfódot, és felállította a városában, Ofrában. Ott paráználkodott azzal egész Izráel. Csapda lett ez Gedeonnak és háza népének. Így kellett megalázkodnia Midjának Izráel fiai előtt, nem is emelték fel többé a fejüket. És béke lett az országban negyven esztendeig Gedeon idejében. Jerubbaal, Jóás fia azután elment, és otthon lakott. Gedeonnak hetven fia volt; ezek mind tőle származtak, mert sok felesége volt. A sikemi másodfelesége is szült neki egy fiút, akinek az Abímelek nevet adta. Azután meghalt Gedeon, Jóás fia szép öregkorban, és eltemették apjának, Jóásnak a sírjába, az abízeri Ofrában. Miután Gedeon meghalt, ismét paráználkodni kezdtek Izráel fiai a Baalokkal, és Baal-Berítet tettek meg istenüknek. Nem törődtek Izráel fiai Istennel, az Úrral, aki minden környező ellenségük kezéből kimentette őket. De nem voltak hűségesek Jerubbaalnak, azaz Gedeonnak a háza népéhez sem mindazért a jóért, amit Izráelért cselekedett.”

Kedves Testvérek!

Gedeon történeteinek a végére értünk, a Bír 8 van velünk, ennek a fejezetnek is a vége. Minden jó, ha a vége jó – tartjuk, és emiatt sok bibliai szereplőben csalódhatunk. Mit kezdjünk hát ezzel, amit olvastunk? Nem lett jó vége a történetnek. Talán azonosultunk az előzőekben Gedeonnal, mint akit Isten elhív és nehéz küldetés elé állít. De, amit most tesz, azzal nehéz azonosulni. Relativizálja-e az előző történeteket az, hogy a végére elromlanak a dolgok? Vagy így működik az ember? Lényegileg nem tud változni és úgymint mindig visszacsúszik? Az fontos már így a legelején, hogy fogadjuk el: ez is Gedeon. Ellentmondásos, de valójában az egész létünk az. Ezért is vágyunk annyira az egyszerű, fekete-fehér történetekre és szereplőkre, „Jókai hőseire” – mert az élet nem ilyen. Ugyanakkor a történetet nézve nem az a nehézség, hogy ellentmondásos valamennyire Gedeon, hanem hogy nagyon az! Az az ember, aki a bálványok ellen küzdött, aki közelről tapasztalta meg Isten jelenlétét és elejét, az bálványimádásra csábítja a rá bízott népet? Akkor melyik volt az igazi arca? Olyan, mintha egy másik ember lenne. Ez a feszültség nem is oldható fel teljesen, el kell fogadnunk így, ahogy előttünk áll a Szentírásban. Mégis, ennek üzenete van a számunkra: saját ellentmondásosságunkat, életünk nem „fekete-fehér” voltát láthatjuk meg és talán érthetjük meg jobba ebből a történetből. Figyeljük meg most az ellentmondásokat, amik itt állnak előttünk.

I. Király vagy bírá

Gedeon bírá volt. Azaz olyan vezető, akit Isten kiválaszt, Lelke által felken, elhív egy szolgálatra, felruház erővel, vezető, általa ad szabadságot, de nem intézményesült vezetési struktúrákban működik, nem épít monarchiát, a feladata nem öröklődik, hiszen Isten azt hívja el, akit akar. Mégis, mivel a környező népekben királyság működött, még Izrael fiaiban is felmerül, miért ne lehetne király egy jó vezetőből? Azt olvastuk, hogy a nagy győzelem után Izrael felajánlotta az örökösödési joggal bíró királyságot Gedeonnak. Ő azonban ezt nem fogadta el. Elhatározását a következőkkel indokolja: „Az Úr uralkodik rajtatok!” Izraelben egyedül Jahve a király! Ez egy nagyon szép hitvallás, egy bátor kiállás amellett, ami az Isten terve. De közben azt látjuk, hogy mégis mintha királyként viselkedne Gedeon. Megjelenik a történetében az első nagy ellentmondás, mintha ez lenne a belső monológja: „...az Úr a királyotok, de velem viselkedjétek királyként...”. Gedeon a története végén egyre inkább királyként viselkedik: családi körülményei is ezt bizonyítják (sok feleségétől hetven fia született, és egy ágyasától egy - 29-31. vers) – olyan ez, mint, aki királyságra törekszik. Még a törvénytelen fiát is „Abimelech”-nek nevezi (31. vers), ami azt jelenti: „Az én apám király!” Amit Gedeon elutasított névben, azt a valóságban meg is valósítja. Gedeon gazdag lesz, nagy befolyással bír és tulajdonképpen felállít egy szentélyt saját városában: ez a központosítás első lépése. Olyan, mintha a hitvallás, az Istennek való engedelmesség mellett megjelenne az, hogy „nevet kell szerezni magunknak”, maradandót kell alkotni, valakinek kell lenni. Talán ehhez tudunk kapcsolódni, ez ismerősen csenghet számunkra is: Istenről szól az életem, de közben hadd szóljon kicsit rólam is. Mindent odaadunk Istennek, de közben szeretnénk valakik lenni, olyan figyelmet és akár befolyást akarunk néha, ami emberi ambíció és nem az Isten rendjébe illeszkedik, nem az Ő országát építi.

II. Isten vagy a bálványok

A második ellentmondás, hogy a bálványok ellen harcoló bibliai hős hogyan válik maga is bálványt alkotóvá, bálvány kultuszt fenntartóvá? Gedeon bűne a második parancsolat megszegése volt. A midianitáktól zsákmányolt ékszerekből és amulettekből egy éfódot készíttetett, és az éfódnak szentélyt építtetett Ofrában.

Eltérő álláspontokat fogalmaznak meg az írásmagyarázók arról, hogy ez az éfód mi lehetett:

1. Az egyik megközelítés szerint ez a papi éfód volt: az éfódot a főpap viselte a sátorban, ahol Isten jelen volt népe között. Előoldalán volt az urim és a tumim – két kő, amelyet arra használtak, hogy „igen” vagy „nem” választ kapjanak Istentől. Az éfód jelölte Isten valódi lakóhelyét, és válságos időkben Isten akaratának megismerésére szolgált.

2. A másik megközelítésben az efód itt nem a 2Móz 28, 6-ban leírt papi öltözetet jelenti, hanem egyfajta istenképet. Gedeon nem egy idegen istent, hanem Jahvét ábrázolta ki. Ezzel a tetteivel ugyanazt a bűnt követte el, mint Áron és Jeroboám (2Móz 32; 1Kir 12). Az élő Istent nem szabad kiábrázolni, tárgyasítani, bálványként „kezelní”. A Gedeon által készített efód jóslásra szolgált és jelentős jövedelmet jelentett Gedeon családjának.
3. Ráadásul volt ebben valami babonáság is: a korabeli gondolkozás szerint a zsákmányból készített amulett a legyőzött ellenség erejét adja át.

A lényeg, hogy Gedeon az efód elkészítésével lényegében szülővárosát imádkozóhelyként állítja be. Arra akarja ösztönözni az embereket, hogy jöjjenek hozzá tanácsért, hogy szülővárosát tekintsék Isten megtalálásának helyeként. Gedeon Istent használta fel saját pozíciójának megszilárdítására, ahelyett, hogy pozícióját arra használta volna, hogy szolgáljon és Isten által használva legyen. A legfájdalmasabb az, hogy milyen hatása van ennek a tettnek? A Bír 8:27 szerint „Egész Izráel ott paráználkodott, imádvá azt.” A bíró feladata, hogy az embereket elfordítsa a hűtlenségtől, és az igaz Istenhez vezesse őket. Gedeon viszont éppen ebbe vezeti őket. Csak ekkor tudjuk meg, hogy „Gedeon életében a föld negyven évig békében élt” (28. vers). De mára már tudjuk, hogy ez egy kompromisszumos béke. Ez a béke imádat és engedelmesség nélkül való béke. Mondjuk ki és Isten előtt valljuk meg: ilyen az ember. Erre képes az ember. Nem szeretjük belátni, de akár áldott vezetők is képesek erre: hirdetik az evangéliumot, az élő Isten imádatát és aztán bálványt emelnek, mikor azt állítják: leginkább így vagy úgy – itt és ott lehet találkozni Istennel. Leginkább rajtam keresztül. Minden kor emberének kísértése ez, aki Isten eszköze lesz, hogy visszaforduljon a bálványokhoz. Óriási hát a felelősségünk józanságban, istenfélelemben, alázatban és az önmagunkról való megfélelkezés szabadságában.

III. Szabadítás vagy a függőség csapdája

A harmadik ellentmondás, amit láthatunk, hogy miközben a szabadítás átélése döntő jelentőségű Gedeonnak és Izrael népének, mégis valahogy az átélt szabadítás és siker csapdává lesz számukra. Timothy Keller magyarázatában azt emeli ki, hogy ez a sikeresség kísértése: *„Gedeon tiszteletre és megbecsülésre való igénye azt mutatja, hogy a csatában elért sikerei a legrosszabbak voltak számára. Függővé vált a sikereitől. Bármilyen áldás elfogadásával szörnyű lelki veszély jár. Bármilyen áldás elfogadásában szörnyű lelki veszély rejlik. A siker könnyen elfeledteteti velünk Isten kegyelmét, mert szívünk kétségbeesetten hinni akar abban, hogy meg tudjuk magunkat menteni. Az Istentől kapott győzelem könnyen felhasználható arra, hogy megerősítsük azt a hitet, hogy valójában mi magunk érdemeltük ki az áldást, és nekünk kell megkapnunk a dicséretet és a dicsőséget azért a sikerért.”* A szabadítás szabadítás kell, hogy maradjon: ezért kell emlékezni arra, mi történt, hogyan történt: hogy minden Isten kegyelme volt, hogy a sikerért Istené a dicsőség. Nincs az az áldás, amiért ne Őt kellene magasztalnunk. Mind a nyomorúság, a szenvedés, mind a siker el tud választani Istentől. Csapdává tud lenni, amiből egyedül Isten adhat nekünk szabadulást.

Befejezés

1. Mit kezdünk saját ellentmondásosságunkkal?

Először is fogadjuk el, öleljük magunkhoz, hogy ez a valóság része. Nem tudjuk kivenni belőle és magunkat is ilyennek láthatjuk. Tegyük fel a kérdést: saját életünkben mik azok, amikben visszaesünk, visszacsúszunk, amiben újra szabadításra lenne szükségünk annak ellenére, hogy már megéltünk szabadítást az adott területen?

Isten töredékességeinkkel együtt fogad el minket és keresztyénnek lenni nem azt jelenti, hogy egy belső ideált építünk vagy annak akarunk megfelelni. Felelősségünk ezt a gyülekezetben is felvállalni és élni, hogy küzdünk, úton vagyunk. Felelősek vagyunk azért is, hogy szembenézzünk, azzal, hogy a Krisztusban való meggyökerezés és a vele való elmélyült kapcsolódás tud stabilitást, hitelességet adni a számunkra és megőrizni a kilengésektől.

2. A vezetőkről

Tegyük fel a kérdést: mit kezdünk a vezetők töredékességével, hibáival, bűneivel? Vezetőként pedig mire lenne szükségünk, hogy ilyen helyzetekkel jól küzdjünk meg? Felelősek vagyunk az imádságban való kitartásban, a visszajelzésben és a szeretetben való hordozásban is. És abban, hogy emberileg ne tulajdonítsunk emberfeletti jelentőséget egy vezetőnek, hiszen egyedül Krisztus a mi Urunk és királyunk.

3. Jézusról

Igen, végül el kell jussunk Krisztusig: akit csodálva, akire nézve elhordozható minden ellentmondásosság és aki meg tud tartani az Ő útján minket, hogy ne térjünk el, ne tévedjünk el. Megváltónknak Gedeonnal ellentétben minden joga megvolt ahhoz, hogy királyként szolgálatot követeljen. Ő azonban ellenállt a kísértésnek, mert „nem azért jött, hogy szolgálják, hanem hogy szolgáljon, és életét váltságul adja sokakért” (Márk 10:45). Ő megváltott minket a sikerekre adott önmagunkat dicsőítő reakcióinktól és a kudarcokra adott önmagunkat gyűlölő válaszainktól. Isten Fiaként megadta nekünk a szabadságot, hogy ne függjünk a sikertől vagy ne roskadjunk a szégyen alatt. Tekintsünk ma rá és hívjuk Őt: jöjj az életünkbe és töltsd be azt a Lélek által és tegyél bennünket a tieiddé, hitelessé, emberré, tanítványaiddá.